

in de Steigers

twintigste jaargang 2013 - nr. 3

Erfgoedprijs
2013

west-vlaanderen
de gedreven provincie

in de Steigers

Erfgoednieuws uit West-Vlaanderen
twintigste jaargang 2013 - nr. 3

- 71. De provinciale erfgoedprijs 2013.
Een staalkaart van het West-Vlaamse erfgoedveld
Sophie Muyllaert
- 79. Snapshot: Brugse gewoonten en tradities in beeld
Lieven De Visch en Lothar Casteleyn
- 83. Het stadsarchief van Waregem
en de geschiedenis van de paardengeneeskunde
Sandrin Coorevits
- 85. Cinema De Keizer. Nieuw leven
voor een oude bioscoop
Sofie Eeckeman
- 87. Luchtfotografie als onvermoede bron
voor het onderzoek naar de Eerste Wereldoorlog
Birger Stichelbaut
- 93. Op zoek naar de wortels van Club Brugge
Dries Vanysacker
- 96. Abdijmuseum Ten Duinen
Dirk Van Clooster

De provinciale erfgoedprijs 2013. Een staalkaart van het West-Vlaamse erfgoedveld

Op 15 december 2013 werden in de Grote Post in Oostende de provinciale erfgoedprijzen voor publiekswerking en onderzoek uitgereikt. Twee realisaties kregen een prijs van 5.000 euro en vier andere projecten werden met een premie van 2.500 euro bedacht. De bekroonde projecten werden door een deskundige jury geselecteerd uit een lijst van 31 grote en kleine projecten, een lijst die een mooie staalkaart van de erfgoedwerking en het erfgoedonderzoek in West-Vlaanderen biedt.

Een nieuwe aanpak

In 2011 lanceerde de Provincie West-Vlaanderen een nieuwe prijs voor de erfgoedsector. Deze kwam er ter vervanging van de vroegere prijzen voor geschiedenis en volkskunde die decennialang afwisselend uitgereikt waren geweest. De erfgoedsector is de laatste decennia sterk gewijzigd, waardoor de bestaande prijzen niet langer representatief waren voor het complexe erfgoedveld en evenmin de dynamiek van de sector weerspiegelden. De bedoeling van de hervorming was dan ook dubbel. Enerzijds was er de ambitie voortaan meer in de breedte te werken en erfgoed in al haar facetten aan bod te laten komen: onroerend erfgoed met monumenten en archeologie, museale collecties, maar ook het immaterieel erfgoed zoals verhalen, tradities, gebruiken en gewoontes, Anderzijds wilde het provinciebestuur door te werken met een oproep voor nominaties graag het hele erfgoedveld betrekken bij de Erfgoedprijzen. Als zowel de erfgoedsector zelf als het brede publiek de kans krijgen een erfgoedinitiatief naar voren te schuiven, ontstaat een mooi beeld van wat er leeft binnen de erfgoedwereld en wordt de Erfgoedprijs ook echt een evenement van én voor de sector. Om diverse facetten van erfgoedwerking te kunnen vatten werden twee

prijzen in het leven geroepen: een prijs voor publiekswerking die tweejaarlijks wordt uitgereikt en een prijs voor onderzoek die de Provincie vierjaarlijks toekent. De Provincie kan met de prijs *best practices* binnen de erfgoedsector delen met zoveel mogelijk actoren, inspiratie bieden en goesting doen krijgen om zelf eens iets uit te proberen.

De prijs voor publiekswerking werd in 2011 voor het eerst uitgereikt. Laureaat was toen de vervoersmaatschappij De Lijn voor hun project rond de 125ste verjaardag van de kusttram. Het OCMW Brugge en Raakvlak kreeg een premie voor hun geïntegreerd project rond het Hallenhuis in Sint-Andries, net zoals de Heemkundige Kring van Oostkamp voor de publiekwerking rond Gray, de geestelijke vader van Rikske en Fikske.

De vele gezichten van publiekswerking

Na de eerste geslaagde editie van 2011 ging de Provincie met veel enthousiasme verder op de ingeslagen weg. In het voorjaar van 2013 kwam er een oproep voor nominaties van publieksgerichte projecten uit de periode 2011-2013. Meer dan 300 mensen stuurden via de provinciale website een voorstel, wat uiteindelijk resulteerde in een longlist van 18 initiatieven. Een jury bestaande uit erfgoedwerkers die binnen het domein 'publiekswerking' het klappen van de zweep kennen én tegelijk de nodige afstand en objectiviteit hebben ten opzichte van de West-Vlaamse sector wachtte vervolgens de uitdaging uit deze lijst drie winnaars te kiezen. De laureaat wordt beloond met een geldprijs van 5.000 euro, twee anderen krijgen elk een premie van 2.500 euro. Allicht meer nog

Kaftillustratie: een prijsuitreiking bij de Koninklijke en Prinselijke Gilde Sint-Joris Stalen Boog werd het campagnebeeld van de Erfgoedprijs 2013 categorie 'onderzoek' (foto Stadsarchief Brugge, verz. Brusselle-Traen).

Vorige pagina van links naar rechts: het Belle Époquecentrum Blankenberge bracht in 2012 een tentoonstelling over Thonetmeubilair uit de belle époque. Op de foto een zitmeubel in gebogen hout ontworpen door August Thonet in 1878 (foto W. Thillmann) – Resten van de veldstenen stadstoren uit het begin van de 12de eeuw die aan de Pottenmakersrei bewaard bleef (foto Stedelijke Fotografische Dienst Brugge) – 'Sportverhalen' presenteert Brugs sporterfgoed via een panelenparcours op verschillende sportlocaties in de stad, hier bij het Daverlo sportcentrum op Assebroek (foto Lieven De Visch).

Winnaars van de Erfgoedprijs 2011 met vertegenwoordigers van De Lijn (laureaat) en heemkring Oostkamp en Raakvlak/OCMW Brugge (premiëwinnaars) (foto provincie West-Vlaanderen).

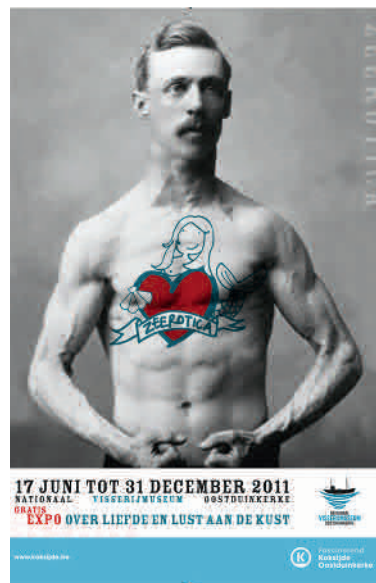
dan de geldprijs betekent de Erfgoedprijs voor de drie gelauwerde initiatieven echter ook een kwaliteitslabel.

Zoals dat meestal gaat bij wedstrijden was de jurering geen makkelijke opdracht. De 18 projecten op de longlist verschillen sterk qua thema, acties, schaalgrootte en beschikbare middelen. Van musea en bezoekerscentra met personeel tot kleinschalige dorpsprojecten rond

om iets dergelijks zelf eens te proberen? Na het wikkelen en wegen van de 18 genomineerde projecten kwamen uiteindelijk zes projecten sterk naar voren.

Drie eervolle vermeldingen

Het project rond historische theaterdecors van Erfgoedcel Kortrijk, waarbij historisch onderzoek werd

Van links naar rechts: de tentoonstelling 'Het Hospitaal van de Koningin' in De Panne bracht het verhaal van het Rode Kruishospitaal L'Océan tijdens de Eerste Wereldoorlog (foto Dienst Cultuur, De Panne) – tijdens opgravingen in Slijpe (Middelkerke) werd een middeleeuws kerkhof blootgelegd. 'Dorp in zicht Middelkerke' wil erfgoed een plaats geven in het sociale buurtleven en organiseerde lezingen en communicatie rond de archeologische opgravingen in Slijpe (foto gemeentebestuur Middelkerke) – affiche van de tentoonstelling Zeerotica van het museum Navigo in Oostduinkerke – de reeks Zedelgemse 'Historische Uitgaven' van het gemeentearchief Zedelgem zet de plaatselijke geschiedenis in de kijker. Op de foto uit 1933 de reuzen Mantien en Kalle en journalist Ildephonse Deketelaere. De foto komt uit de schenking van Camiel Devriendt (foto gemeentearchief Zedelgem).

archeologie, van gedegen historische tentoonstellingen tot cross-over projecten met een artistieke inslag, van multimediale games voor jongeren tot herinneringskoffers voor ouderen. Samen vormen ze een heel diverse waaier aan wat er in onze provincie allemaal gebeurt op het vlak van publiekswerking. De grote variëteit is een rijkdom, maar maakte het de jury niet makkelijk. Alle geselecteerde projecten hebben immers hun verdiensten en elk op zich verdienen ze het om met hun project in de belangstelling te komen.

Waardoor liet de jury zich dan leiden bij hun uiteindelijke keuze? Een belangrijk criterium bij de keuze van een top drie was alvast het vernieuwend karakter en het cross-over aspect: breekt een initiatief buiten de 'erfgoedcocon' en zoekt het ook andere sectoren op zoals kunsten, welzijn, toerisme, jeugdwerk? Richt het zich tot minder evidente doelgroepen? De manier waarop een project zich maatschappelijk relevant wil maken en zich wil verknopen met andere sectoren was alvast iets waar de jury naar op zoek ging. Daarnaast was er het aspect 'inspirerende voorbeeldfunctie'. Kan het initiatief anderen inspireren, een voorbeeld zijn, aanzetten

gecombineerd met conservatie en ontsluiting (met o.a. een in het oog springende opera-uitvoering in een historisch decor) werd door de jury als erg veelzijdig bevonden. Het vult een leemte op want theatererfgoed blijft tot op vandaag onderbelicht. Dit initiatief heeft nog heel wat groeipotentieel en met een eervolle vermelding wou de jury de Erfgoedcel Kortrijk en haar partners graag een duwtje in de rug geven.

'In het Wiel van Odiel', een initiatief van Erfgoedcel Terf samen met het Wielermuseum en de musea van Izegem, kreeg eveneens een speciale vermelding. Jongeren uit het BSO en TSO gaan via een innovatieve museumgame aan de slag rond de figuur van Odiel Defraeye, een project waarbij het leerproces voor de projectpartners allicht even belangrijk is geweest als het eindproduct.

Een derde eervolle vermelding is er voor *De Figuranten* uit Menen die erfgoed op een frisse manier integreren binnen hun sociaal-artistieke projecten, zoals in hun boek en theatervoorstelling rond de textielarbeiders in Noord-Frankrijk.

Twee premies

De heropening van Cinema De Keizer in Lichtervelde maakte indruk op de jury omwille van de gedrevenheid waarmee een groep mensen op een cruciaal moment, met name na het overlijden van uitbaatster Agnes Debaillie, de handen in elkaar hebben geslagen om deze unieke oude dorpsbioscoop nieuw leven in te blazen. Dit onder de bezielende kracht van Sofie Eeckemann, de kleindochter van Agnes Debaillie die de cinema sinds 1972 had opengehouden. Eerst werd gestreefd naar de bescherming als monument, wat in 2013 ook realiteit werd. Daarna kwam er een samenwerking met het West-Vlaamse technologiebedrijf Barco, waardoor de cinema uit 1924 het digitale tijdperk werd ingeloodst, iets waar binnen de audiovisuele sector veel lof voor is. Naast het runnen van een bioscoop hebben de initiatie-nemers bovendien ook veel oog voor de historiek en de erfgoedwaarde van de cinema. De Provincie kent aan Cinema De Keizer een premie toe als aanmoediging om naast de exploitatie van de cinema verder te blijven inzetten op de erfgoedbeleving van deze unieke dorps-bioscoop in West-Vlaanderen.

Ook het stadsarchief van Waregem valt in de prijzen en wint een premie. Met het project *Van paardenmiddel tot paardendokter, de geschiedenis van de paardengenees-kunde*, realiseerde Waregem, als relatief kleine stad, een kwaliteitsvol uitgewerkt erfgoedproject en dit binnen een breed partnerschap. Door het betrekken van partners als de UGent en de universiteit van Utrecht ontstond een project dat zowel wetenschappelijk sterk onder-bouwd was als een mooie publieksvertaling kende via onder meer een fraai uitgegeven boekje, een weliswaar klassieke maar toch heel aantrekkelijke tentoonstelling en een educatief pakket. Daarbij wist men moeiteloos een soort wereldgeschiedenis van de paardengenees-

Van boven naar onder: een opera-uitvoering in het authentieke Kortrijkse Comédie Française decor uit 1913 maakte deel uit van het project 'Theaterdecors' van Erfgoedcel Kortrijk (foto Oswald Pauwels). – jongeren aan de slag in het Wielermuseum Roeselare met de game *In het Wiel van Odiel* (foto WieMu Roeselare) – de 'Figuranten' uit Menen verweven erfgoed binnen hun sociaal-artistieke werking. In de publicatie *De textielindustrie en haar mensen* brengt Frederic Dehaudt het menselijke verhaal van de textielarbeiders in de grensstreek (foto Archief Motte Bossut) – veeartsenkabinet uit het interbellum uit de tentoonstelling *Van paardenmiddel tot paardendokter* (foto stadsarchief Waregem).

kunde te verbinden met lokale paardenhistoriek. Ook het betrekken van het publiek via een oproep naar waardevol paardenerfgoed viel in de smaak. Het stadsarchief van Waregem trekt trouwens al een aantal jaar de kaart van fraai uitgewerkte publieksgerichte projecten – zoals met het project rond het majoretteverleden of de erfgoedwandelingen in de deelgemeenten – en vervult daarmee een voorbeeldfunctie als archiefinstelling met een dynamische publiekswerking.

Een laureaat

De criteria van het reglement vond de jury tenslotte het sterkst vertaald in het project *Snapshot* van Erfgoedcel Brugge en het Bruggemuseum, in samenwerking met het Brugse Fotohuis. De tentoonstellingsreeks over Brugse gewoontes, gebruiken en tradities toont hoe je op een frisse manier kan omgaan met immaterieel cultureel erfgoed. Via samenwerking met het Fotohuis van de Academie is er een vruchtbare cross-over met de kunsten, waarbij er zowel aandacht is voor beginnend talent (fotografiestudenten) als voor gevestigde waarden (Jimmy Kets, Nick Hannes, ...). Bijzonder lovend is de jury over het feit dat het binnen dit project gaat over erfgoed van en voor de Bruggeling, iets wat voor deze Werelderfgoedstad met zijn grote toeristische druk toch niet zo voor de hand ligt. Mooi is bovendien ook dat *Snapshot* meer is dan het tonen van Brugs immaterieel erfgoed. Achter elk soort erfgoed schuilt immers ook een hele erfgoedgemeenschap (foorkramers, schutters, vissers, ...) en die gemeenschappen zijn heel sterk bij het project betrokken. Ook het feit dat door *Snapshot* het Volkskundemuseum een nieuwe impuls krijgt weet de jury sterk te appreciëren. De initiatiefnemers van *Snapshot* mogen zich dan ook terecht laureaat noemen van de Erfgoedprijs 2013 in de categorie publiekswerking.

Erfgoedprijs categorie onderzoek

Binnen de vernieuwde provinciale erfgoedprijs was de categorie 'onderzoek' in 2013 een echte première. Ook hier werkte de provincie West-Vlaanderen via een oproep, waarbij de erfgoedsector de kans kreeg om onderzoeksprojecten voor te dragen. Na een eerste selectie werden 13 projecten voorgelegd aan een jury die bestond uit mensen die sterk vertrouwd zijn met onderzoek en dit op uiteenlopende terreinen (archeologie, kunstgeschiedenis, geschiedenis, volkskunde, ...). Ook deze jury kreeg de taak een top drie aan te duiden, met een laureaat die 5.000 euro wint en twee premiewinnaars die elk 2.500 euro mee naar huis nemen. Opnieuw viel meteen de grote variatie op, gaande van doctoraten tot liefhebberswerk, van provincie-overschrijdende on-

Het project *Snapshot* brengt foto's van Brugs immaterieel cultureel erfgoed. Beeld uit de reeks Brugse revue (foto Daphne Titeca).

Boven: Koen Rotsaert schetst in 'Brugge op de Schoolbanken' de geschiedenis van de Brugse onderwijsinstellingen (foto Provinciale Bibliotheek Tolhuis, Brugge).

Midden: Hannes Lowagie maakte een doctoraat over het stedelijk briefverkeer in het laatmiddeleeuws graafschap Vlaanderen. Op de foto kleine rode particuliere zegels van Engelse koninklijke onderhandelaren (foto Archives départementales du Nord Rijsel).

Onder: selectie vondsten uit het Romeinse castellum van Oudenburg Archeologe Sofie Vanhoutte doet al jaren onderzoek op deze unieke Romeinse site in West-Vlaanderen (foto Onroerend Erfgoed).

Volgende pagina:

Boven: Jonas Braekevelt schreef een boeiend doctoraat over de wetgevende activiteiten van hertog Filips de Goede. Detail uit de stadsrekening van Diksmuide (1452-1453), met de uitgaven gemaakt in het vergoeden van bodes uit omliggende steden (foto Algemeen Rijksarchief Brussel).

Midden: reconstructie van een kampement uit de oude steentijd in Maldegem, uit de publicatie 'Op het raakvlak van twee landschappen' (foto Raakvlak en Bruggemuseum).

Onder: Dries Vanysacker schetste in zijn boek 'Van FC Brugeois tot Club Brugge KV' de politieke, sociale en culturele achtergronden van Club Brugge. Op de foto zie je FCB omstreeks 1907-1909 in actie tijdens een wedstrijd op het Rattenplein (foto beeldbank Brugge).

derwerpen tot lokaal onderzoek, van traditioneel vakmanschap tot grensverleggende innovatie, gaande van de oudheid tot aan de Tweede Wereldoorlog en later. Op zich is deze variatie een rijkdom en bewijst ze de vitaliteit van de West-Vlaamse erfgoedsector, maar de beoordeling werd er niet eenvoudiger op: hoe konden deze kandidaturen op een rechtvaardige wijze vergeleken en beoordeeld worden? Gelukkig reikte het reglement een aantal criteria aan die hierbij een leidraad vormden: 'de mate waarin de persoon of de organisatie bijdraagt tot de kennis over het erfgoed in West-Vlaanderen', 'het vernieuwende karakter' en 'de methodologie'.

Aangezien de kandidaturen zijn voorgedragen door de erfgoedsector in West-Vlaanderen, houdt elke nominatie een onmiskenbare vorm van appreciatie in. Bovendien erkent de jury dat in elke inzending onbetwistbare kwaliteiten te vinden zijn. Vanuit die startoverweging werden ze alle gescreend om in een tweede ronde dieper in te gaan op de potentiële prijswinnaars. Dit leverde een lijst van niet minder dan zes nominaties op, die hierna kort besproken worden.

Het onderzoek van Sofie Vanhoutte naar het Romeinse Oudenburg – en in het bijzonder het castellum – heeft alle eigenschappen van een levenswerk in wording. Al meer dan een decennium werkt ze rond deze site en heeft ze, mede op basis van interdisciplinair onderzoek, nieuwe inzichten bijgebracht over deze site en haar chronologie. Tevens heeft ze de resultaten reeds via tal van publicaties en voordrachten naar een ruim publiek verspreid. Het onderzoek is evenwel nog lopende en een doctoraat is in voorbereiding. Een inzending dus met heel veel potentieel voor de toekomst.

De wetgevende activiteiten van hertog Filips de Goede als graaf van Vlaanderen waren het onderwerp dat Jonas Braekevelt onderzocht voor zijn doctoraat. Hiervoor verzamelde en bestudeerde hij 1.500 wetgevende teksten. Op basis van deze soliede bronnenschat componeerde hij een heldere uiteenzetting waarin hij aantoonde dat wetgeving zeker een boeiende materie kan zijn. Zijn studie is van een klassieke degelijkheid en de jury heeft grote appreciatie voor een dergelijke vorm van geduldig onderzoek, ook in de 21e eeuw.

Dat de wortels van Brugge veel dieper reiken dan de middeleeuwen, is definitief en ten overvloede aangetoond in 'Op het raakvlak van twee landschappen', een publicatie door een pleiade van auteurs, onder redactie van Bieke Hillewaert, Yann Hollevoet (†) en Marc Ryckaert. Het is een toonbeeld van grondig interdisciplinair onderzoek dat tegelijk zowel een treffende als vlot leesbare synthese is. Initiatiefnemer Raakvlak – de

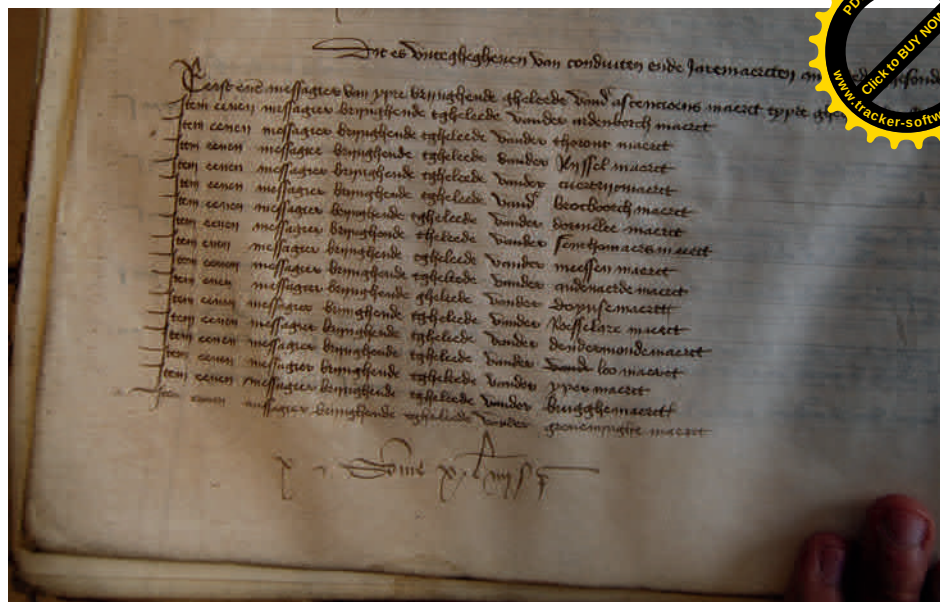
intergemeentelijke archeologische dienst voor Brugge en Ommeland die reeds in de prijzen viel bij de eerste editie van de provinciale erfgoedprijs voor publieksgerichte initiatieven – verdient hiervoor volgens de jury een bijzondere vermelding.

De drie winnende onderzoeksprojecten

Dries Vanysacker wist een populair thema als de geschiedenis van Club Brugge te verheffen tot een zeldzaam hoog niveau van sportgeschiedenis. In 'FC Brugeois tot Club Brugge KV' schetst hij de politieke, sociale en culturele achtergronden van de club en dat op basis van veelal onontgonnen bronnenmateriaal. Het concept is origineel: de auteur begint met de best bekende recente geschiedenis en duikt nadien pas in het verdere verleden. Sportploegen zijn zich meestal onvoldoende bewust van hun erfgoedpotentieel en in die zin is het werk van Dries Vanysacker exemplarisch te meer dat het ook wil bijdragen tot de oprichting van een historisch museum van Club Brugge en tot erfgoedwandelingen rond de voetbalgeschiedenis van de stad. Omwille van de intrinsieke kwaliteit, de voorbeeldfunctie en de ruimere erfgoedinbedding verdient Dries Vanysacker, één van de meest vooraanstaande sporthistorici in Vlaanderen, een premie.

Regionaal erkende musea hebben, vanuit dat label, vooral een streekgerichte werking en bereik, ook al is hun thema of focus vaak ook internationaal relevant. Op die twee sporen, regionaal en internationaal, situeert zich het publicatiebeleid van het Abdijmuseum Ten Duinen. Al meer dan een decennium investeert het museum in een degelijke wetenschappelijke werking die steunt op colloquia en publicaties, zoals hun catalogi en de jaarboeken *Novi Monasterii*. Het project en publicatie 'Schatten van de Duinenabdi' is een voorbeeld van een inspirerend kijk op erfgoed vandaag. Sinds 2011 verschijnen de vulgariserende werken in het Nederlands en de wetenschappelijke studies, die van belang zijn voor het gehele cisterciënzernetwerk in Europa, in het Engels. Dit studiewerk zal een rechtstreekse vertrekbasis zijn voor de vernieuwde museumopstelling en is in die zin breed relevant. Volgens de jury verdient het Abdijmuseum Ten Duinen voor deze duurzame en degelijke publicatieaanpak een premie.

De criteria van het reglement vonden, volgens de jury, hun sterkste vertaling in het doctoraat van Birger Stichelbaut over Belgische militaire luchtfotografie tijdens de Eerste Wereldoorlog. Zijn onderzoek rond meer dan 20.500 luchtfoto's met 109.000 unieke sporen overstijgt zonder twijfel de huidige publicatiegolf rond de Grote Oorlog. Waar oude luchtfoto's tot nu wel

als illustratie gebruikt werden, heeft Stichelbaut een methode ontwikkeld om ze te kunnen hanteren als een betrouwbare en leesbare historische bron. Deze methodiek is uiteraard niet enkel van nut voor de gedetailleerde identificatie en lectuur van luchtfoto's aan de IJzer: ook voor het hele front en evengoed voor de Tweede Wereldoorlog worden er nu toepassingen gezocht. Bovendien heeft de grondige analyse van de

luchtfoto's ook sporen van oudere archeologische sites opgeleverd en dat is een extra meerwaarde. Het innovatieve onderzoek van Birger Stichelbaut kent dan ook vele afgeleiden. Naast talrijke publicaties, is er in de nieuwste opstelling van In Flanders Fields een digitale applicatie uitgewerkt met multitouch-tabletten. Het internationale belang van Stichelbaut's studie wordt bevestigd door een prestigieuze publicatie die pas verschenen is in samenwerking met het Imperial War Museum te Londen: *The Great War seen from the air*. De jury droeg dan ook unaniem Birger Stichelbaut voor als laureaat in de categorie onderzoek.

Sophie Muyllaert

Snapshot: Brugse gewoonten en tradities in beeld

Snapshot is het project waarmee Erfgoedcel Brugge en haar partners immaterieel cultureel erfgoed (ICE) een plaats in hun werking proberen te geven. Immaterieel erfgoed gaat over het niet-tastbare erfgoed (verhalen, tradities, gebruiken en gewoontes, ...). De laatste jaren wint het werken rond dit soort erfgoed sterk aan belang, ook vanuit het beleid. Zo stelde Vlaams minister voor cultuur Joke Schauvliege eind 2010 een visienota over de omgang met het immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen voor. Erfgoedcel Brugge en haar partners wilden ook graag op ICE inzetten. Vanuit de geest van de visienota werd het project *Snapshot* uitgedacht, een reeks fototentoonstellingen rond Brugse gewoontes, gebruiken en tradities.

Fotentoonstellingen

Snapshot is een tentoonstellingsreeks die georganiseerd wordt vanuit Erfgoedcel Brugge en het Bruggemuseum (het stadshistorisch museum van Brugge op 12 locaties), en dit in samenwerking met het Fotohuis, de fotografie-opleiding van de Stedelijke Academie voor Schone kunsten. Per jaar organiseren ze drie fototentoonstellingen in de stemmige tuin van het Volkskundemuseum, het museum dat focust op het dagelijkse leven in Brugge in de eerste helft van de 20e eeuw. Telkens worden tien foto's op grote schaal in de museumtuin opgehangen. Per onderwerp zoeken Erfgoedcel Brugge en het Bruggemuseum naar een geschikte fotograaf om een reportage te maken. Hierbij werken ze volgens een vast patroon: elk jaar komt een beginnend talent aan bod, een meer ervaren fotograaf en een groepsopdracht door de studenten van het Fotohuis. Als structurele partner zorgt het Fotohuis ook voor de prints van de expo.

Sinds december 2011 zijn volgende onderwerpen in beeld gebracht: de Brugse revue door Daphne Titeca, Brugse sporthelden en sporterfgoed door het Fotohuis, het vissersleven in Zeebrugge door Nele Van Canneyt, de sireschakel van de Sint-Sebastiaansgilde in Sint-Kruis

door Jimmy Kets, het carnaval in de dorpen Dudzele en Lissewege door Zaza Bertrand en de beleving van de Meifoor door Nick Hannes. In de zomer en herfst van 2013 volgden de Brugse derby-beleving (Fotohuis) en de Brugse harmonieën (Titus Simoens).

De belangrijkste schakels bij *Snapshot* zijn ongetwijfeld de fotografen zelf. Zij zorgen voor de rode draad en vormen het basisfundament: ze laten bezoekers hun visie op het erfgoed zien, maar bouwen ook een bepaalde relatie met hun onderwerp en de betrokken gemeenschap op. Dit reflecteert zich in een eigen aanpak

Boven: Studenten van het Fotohuis brachten de Brugse derby tussen Club en Cercle in beeld (foto Marc Geernaert / het Fotohuis).

Onder: de verschillende erfgoedgemeenschappen zijn nauw betrokken bij *Snapshot*. Na afloop van de tentoonstelling worden de foto's geschonken aan de gemeenschap. Zo zijn de foto's van Nele Van Canneyt, vandaag terug te vinden in het gemeenschapshuis van Zeebrugge (foto Lieven De Visch).

en de keuze van hun beelden. Sommige fotografen zijn heel nauw betrokken. De afstand tussen onderwerp en fotograaf is daarbij klein, wat duidelijk wordt in de foto's. Andere fotografen geven meer vanop afstand een beschouwende blik van wat ze willen vastleggen. Fotografen voelen *Snapshot* als een uitdaging aan. Het is niet zomaar een opdracht, maar de kans om een eigen interpretatie te geven. Iets wat bij opdrachten voor kranten of magazines vaak minder voor de hand ligt.

De erfgoedgemeenschap mee in het bad

Snapshot gaat verder dan het tonen van het Brugse ICE. Achter elke traditie of gewoonte schuilt een zogenaamde 'erfgoedgemeenschap': een groep personen of organisaties die veel waarde hechten aan dat erfgoed en het ook graag willen doorgeven aan toekomstige generaties (voetbalfans, schutters, carnavalisten, harmonieën en fanfares, ...). Het project nodigt die groepen van mensen uit om hun traditie of bijzondere gewoonte naar waarde te schatten en met een andere, bredere blik te bekijken. Tijdens de fotoreportage groeit vaak een gevoel van trots bij de personen en groepen die hieraan meewerken. Die trots wordt ook vastgelegd, door de betrokkenen uit te nodigen om zelf de foto's – de volledige reportage van 30 à 40 beelden – te beschrijven voor hun opname op www.beeldbankbrugge.be. Zo blijven de beelden ook nadien beschikbaar op het digitale fotoalbum van Brugge.

Een cruciaal moment van betrokkenheid is ook de opening van elke tentoonstelling. De erfgoedgemeenschap komt er in contact met erfgoedwerkers, fotografen en diverse geïnteresseerden. Telkens wordt hen ook gevraagd om er hun passie voor die gebeurtenis of traditie te verwoorden. Uiteindelijk sluit *Snapshot* de cirkel door de foto's uit de tuin na de tentoonstelling aan de gemeenschap te schenken.

Onder de noemer 'XL' probeert *Snapshot* ook de gemeenschappen via extra activiteiten bij hun fototentoonstelling te betrekken. Zo was de Sint-Sebastiaansgilde zelf gastheer voor een gidsbeurt op hun terreinen. Of recent werd de jaarlijkse stadsreceptie voor foorkramers gepland in de tuin van het Volkskundemuseum, waarbij de foto-expo en collectieopstelling erg gesmaakt werden door de aanwezigen.

Snapshot vormt ook een kans om met een frisse blik naar de collecties van het Volkskundemuseum te kijken. Bij de vierde editie van *Snapshot* in oktober 2012 werd er voor het eerst een collectieopstelling gerealiseerd aansluitend bij de foto-expo. De sireschakel van de Sint-Sebastiaansgilde van Sint-Kruis is immers

een museumstuk dat de gilde nog elk jaar ophaalt om te gebruiken binnen hun traditie van de sireschieting. Door de restauratie van deze sireschakel te belichten werd zijn 'museaal bestaan' voorgesteld in dialoog met de foto's van zijn jaarlijks gebruik tijdens de schuttersfeesten. Zo verbindt *Snapshot* de erfgoedgemeenschap en haar nog levende traditie met een museaal object uit de collectie.

Voor de tentoonstelling rond de Meifoor bood zich nog een andere mogelijkheid. Omdat de museale collectie hier vrij klein was, kon het Volkskundemuseum bij deze gelegenheid wel de collecties van de foorkramers zelf voorstellen: oude snoepgriepkranen, foto's en vergeten kermisobjecten. Aansluitend bij het thema 'Stop de Tijd!' van Erfgoeddag 2013, werden nog extra activiteiten ontwikkeld die de Meifoor van vroeger voor één dag lieten herleven. De confrontatie met de hedendaagse foto's zorgde ook hier voor een verrassende meerwaarde.

Lieven De Visch en Lothar Casteleyn

Vorige pagina:

Boven: *Snapshot* 8 zoomde in op de Brugse muziekkorpsen Koninklijke Speelschaar SFX en de Koninklijke Scoutsharmonie van Sint-Leo (foto Titus Simoens).

Onder: Ook de visserij maakt deel uit van het Brugs immaterieel cultureel erfgoed (foto Nele Van Cammeyt).

Carnaval levert kleurrijke en uitbundige foto's op en wordt in Brugge vooral in de dorpen Dudzele en Lissewege beleefd (foto Zaza Bertrand).

Het Stadsarchief Waregem en de geschiedenis van de paardengeneeskunde

Als 'stad van het paard' werkte het stadsarchief van Waregem in 2010-2011 onder de titel 'Van paardenmiddel tot paardendokter' een erfgoedproject rond paardengeneeskunde uit. In eerste instantie werd er gefocust op de realisatie van een tentoonstelling 'Van Paardenmiddel tot paardendokter', waarin de evolutie in de paardengeneeskunde en het ontstaan van het veterinaire onderwijs werd belicht.

Een tentoonstelling met diverse invalshoeken

In het voorjaar van 2010 lanceerde het archief een oproep voor bruikbaar materiaal, interessante contactpersonen, enz. Zowel stadsarchieven en andere archieven en erfgoedinstellingen als privépersonen, waaronder verzamelaars, oud-veeartsen, enz., meldden in grote getallen het door hun bewaarde archivalische en/of iconografische materiaal of verwezen door naar interessante contactpersonen.

Dit materiaal vormde de basis voor een tentoonstelling over de ontwikkeling van de paardengeneeskunde, een onderwerp dat vanuit verschillende invalshoeken werd benaderd. Een eerste thema focuste op de familie Bouckaert, een Waregemse veeartsenfamilie die vanaf de 17e eeuw betrokken was bij de behandeling, verzorging en genezing van paarden. Tot deze familie behoort onder meer prof. Jean Isidore Bouckaert, die een belangrijke spilfiguur was bij de ontwikkeling van de Gentse veeartsenijschool. Deze Waregemse familie

is representatief voor hoe het veeartsenberoep zich in Vlaanderen ontwikkelde, waarmee het lokale aspect in een ruimere context werd geplaatst. In een tweede thema werd aandacht besteed aan de zogenaamde paardenmiddelen. Allerlei volkse gebruiken, zoals het opgieten van elixir tegen koliek of het aanroepen van heiligen voor genezing, werden toegelicht. Naast originele voorwerpen, werden ook kunstwerken getoond van Geert Opsomer, die de opdracht kreeg om voor dit project een selectie van zevenentwintig paardenmiddelen in beeld te brengen. Het ontstaan en de evolutie van het veterinaire onderwijs en de praktijk van de veearts werden eveneens belicht. Zo werd een veeartsenkabinet uit het interbellum nagebouwd. Hiervoor werd in hoofdzaak gebruik gemaakt van de collectie van een privéverzamelaar die nagenoeg het volledige instrumentarium en archief van zijn grootvader veearts bijgehouden heeft. Bij het thema anatomie werden unieke stukken getoond uit de collecties van de faculteiten diergeneeskunde van de universiteiten van Utrecht en Gent. De didactische modellen, zoals vaatafgietsels van een hoef, plastinaten van onder meer een volledig paardenhoofd en paardenfoetussen op formol konden rekenen op de interesse van elke bezoeker. Daarnaast was zeker ook de skeletassemblage van paard met ruiter een uniek stuk op de tentoonstelling. Vaak voorkomende aandoeningen en ziekten kwamen tot slot aan bod in het thema paard als patiënt. Ook de medicijnen, instrumenten en oude behandelingen- en genezings technieken werden hier belicht.

Vorige pagina:

Boven: Brugse sporthelden en sporterfgoed op de foto in de tweede reeks van Snapshot. Op de foto zie je turnster Leona Daveloose-Dumon (foto Joost Goethals / het Fotohuis).

Onder: beeld uit de reeks van de sireschakel van de Sint-Sebastiaansgilde in Sint-Kruis (foto Jimmy Kets).

Van links naar rechts: in de tentoonstelling werden uiteenlopende aspecten van de paardengeneeskunde geïllustreerd met diverse objecten – de skeletassemblage van paard en ruiter was één van de blikvangers op de tentoonstelling, die ook in Gent werd getoond tijdens de Gentse Feesten 2011 – ter gelegenheid van de tentoonstelling stelde het stadsarchief ook het gelijknamige boek samen (foto's Stadsarchief Waregem).

schappelijke ondersteuning en begeleiding. Daarnaast speelden beide universiteiten een niet te onderschatten rol als bruikleengevers. Diverse stukken die op de tentoonstelling te zien waren, waren afkomstig van de Schubärtlagerij en het Museum Diergeneeskunde, beide deel uitmakend van de Universiteit Utrecht. De bruiklenen vanuit de Universiteit Gent waren afkomstig van het Museum Morfologie, de vakgroep pathologie, de Museumcollectie Diergeneeskundig Verleden en de Museumcollectie Heelkunde. Em. Prof. Luc Devriese en Em. Prof. Paul Desmet, beiden verbonden aan de faculteit diergeneeskunde van Gent, verleenden hun medewerking op vrijwillige basis en stonden in voor inhoudelijke bijsturing van de teksten voor het boek en tentoonstellingslabels. Het wetenschappelijk draagvlak van de werkgroep bleek onontbeerlijk voor het garanderen van een kwalitatief eindproduct. Ook in het kader van netwerking speelt deze werkgroep nog steeds een belangrijke rol voor de stad. Bovendien verklaarden zowel de universiteit van Gent als die van Utrecht zich bereid om opnieuw als partner te worden betrokken bij volgende projecten van de stad Waregem in verband met 'het paard'.

Sandrin Coorevits

Meer dan een tentoonstelling

Naar aanleiding van de tentoonstelling nam het stadsarchief Waregem ook interviews af met oud-dierenartsen en oud-professoren. De geïnterviewden getuigden over de sterke evolutie die de diergeneeskunde in de naoorlogse periode kende. Bij de VRT werden archiefbeelden uit de jaren '50 en '60 opgevraagd rond het thema 'veearts' en 'paard'. De uiteindelijk acht afgenomen interviews werden, afgewisseld met de VRT-beelden, gemonteerd tot tien korte themafilms. Deze filmpjes waren een belangrijk onderdeel van de tentoonstelling. De bezoekers konden de filmpjes zelf selecteren op een kleine touchscreen.

Ter gelegenheid van de tentoonstelling stelde het stadsarchief ook het gelijknamige boek samen. Met deze publicatie werd geprobeerd de verwetenschappelijking van de diergeneeskunde op een bevattelijke manier voor te stellen.

Brede samenwerking

Het archief van Waregem werkte voor de uitvoering van het project samen met diverse nationale en internationale projectpartners. De faculteiten diergeneeskunde van de universiteiten van Utrecht en Gent waren belangrijke partners voor de weten-

Voor de tentoonstelling werd een veeartsenkabinet uit het interbellum nagebouwd, grotendeels samengesteld uit de collectie van een privéverzamelaar die het archief en de instrumenten van zijn grootvader-veearts heeft bijgehouden (foto stadsarchief Waregem).

Cinema De Keizer. Nieuw leven voor een oude bioscoop

Cinema De Keizer is een authentieke dorpsbioscoop in Lichtervelde. Het was één van de eerste cinema's in de regio en vandaag is het in België de enige overgebleven familiezaal uit de pionierstijd van de cinema. Niet toevallig werd het gebouw in 2013 als monument beschermd. De erfgenamen van de stichters van deze bioscoop slaagden er de voorbije jaren in om deze kleinschalige dorpsbioscoop met respect voor de sfeer van weleer open te houden.

Een stukje geschiedenis

Net voor zijn huwelijk met Marie-Louise Ramboer kocht Gerard Debaillie in 1924 het herenhuis 'De Keizer' in de Neerstraat in Lichtervelde. Tegen de wil van de pastoor installeerde hij zijn filmprojectie in de bovenzaal van het café. Hij kende het werk van de vroege filmpioniers Georges Méliès (met zijn *Le Voyage Dans La Lune*) of de Gebroeders Lumière. Voordien had Debaillie al met zijn filmprojector rondgetrokken en stomme films in parochiezaalen of in open lucht vertoond. In Lichtervelde vond hij een vaste stek en kon hij er een heuse bioscoopzaal installeren in wat ooit

een verenigingslokaal geweest was. Omdat Lichtervelde geen elektriciteitsnet had, wekte hij stroom op met een generator op de binnenkoer. De eerste film die hij er in 1926 vertoonde was *Don Juan* van Alan Crosland. De zaal zelf werd wellicht kort na de Tweede Wereldoorlog een laatste keer grondig gerenoveerd. Toen Gerard in 1972 overleed, nam zijn dochter Agnes de cinema over. Agnes Debaillie werd een begrip in de Vlaamse filmwereld. Op 16 mei 2012 overleed ze op 83-jarige leeftijd. Na het overlijden van Agnes rees de vraag hoe het verder moest met Cinema De Keizer. Een definitieve sluiting dreigde...

Een nieuw leven voor Cinema De Keizer

Na heel wat persaandacht, een geslaagde petitie en de steun van onder andere regisseur Lieven Debrauwere, Kinopolis Group, TERF, Filmmagie, en meer dan duizend sympathisanten, vonden zeven lokale investeerders elkaar en bliezen de erfgoedparel uit 1924 nieuw leven in.

Na de hoogstnodige aanpassingswerken in de gebouwen (elektriciteit en brandveiligheid) en de oprichting van

Naast de allernieuwste films worden in Cinema De Keizer af en toe ook klassiekers uit de filmgeschiedenis vertoond (foto Koen Lavens).

Boven: Cinema De Keizer stapte het digitale tijdperk in, maar de oude installaties bleven bewaard (foto Cinema De Keizer).

Onder: Cinema De Keizer wil de unieke cinema-ervaring zo laagdrempelig mogelijk houden. Zo bleef de ticketprijs 5 euro en betaal je voor een drankje of popcorn slechts 1 euro (foto Cinema De Keizer).

‘Cinema De Keizer vzw’ was de zaal terug klaar voor filmvertoningen. Dankzij een samenwerking met Barco kan er naast oude analoge pellicule nu ook de nieuwste digitale film vertoond worden in perfecte kwaliteit. Op dinsdag 18 december 2012 mocht Cinema De Keizer opnieuw de deuren openen met de avant-première van de Vlaamse film ‘Brasserie Romantiek’. De 400 plaatsen waren in een mum van tijd uitverkocht en de opening werd een groot succes dankzij de aanwezigheid van cast & crew.

Vandaag staat Cinema De Keizer vzw in voor de uitbating van de cinema, en werkt onder leiding van Sofie Eeckeman met tientallen enthousiaste vrijwilligers samen om de dagelijkse werking te garanderen. Belangrijke namen uit de Vlaamse filmwereld zoals onder andere Cas Goossens, Jan Verheyen, Lieven Debrauwere, Godfried Vanderperre, Freddy Sartor en Wim Opbrouck maken deel uit het steuncomité.

Oog voor erfgoed

Cinema De Keizer wil de oudste authentieke dorpsbioscoop in Vlaanderen op een hedendaagse manier in stand houden en de cinema bekend maken bij een zo breed mogelijk publiek. Zo biedt Cinema De Keizer de allernieuwste films aan in een authentieke omgeving, en zijn er ook mogelijkheden om de cinemazaal open te stellen voor onder andere comedy, live sportwedstrijden of evenementen, zelfgemaakte filmpjes en tal van andere podiumactiviteiten. Ook stelt Cinema De Keizer zich tot doel om het stukje erfgoed zo toegankelijk mogelijk te houden. De ticketprijs bleef daarom €5 en voor een drankje of popcorn betaal je slechts €1.

Op de website www.cinemadekeizer.be kom je van alles te weten over de historie van deze oude dorpsbioscoop. Waar mogelijk sluiten de initiatiefnemers ook aan bij erfgoedinitiatieven als Open Monumentendag of Erfgoeddag. Tijdens de Open Monumentendag van 2012 – met als thema ‘Muziek, woord en beeld’ – was de openstelling van Cinema De Keizer een overweldigend succes. Naar schatting drieduizend bezoekers kwamen langs voor een blik voor en achter de schermen en konden genieten van een eerbetoon aan Agnes Debaillie, een tentoonstelling over de historie van de locatie, oude filmaffiches, projectors en attributen, projecties van oude archief filmpjes en een zonovergoten aperitiefconcert in de tuin.

Sofie Eeckeman

Luchtfotografie als onvermoede bron voor het onderzoek naar de Eerste Wereldoorlog

Op 4 augustus 1914 brak in België de Eerste Wereldoorlog los. Wat aanvankelijk bedoeld was als een snelle bewegingsoorlog, mondde gauw uit in een patstelling in de loopgraven tussen de Noordzee en de Frans-Zwitserse grens. Beide vechtende partijen zagen al snel de mogelijkheden in van een nieuw wapen: de luchtvaart, die in het begin van de 20ste eeuw een enorme opgang kende. Piloten en waarnemers werden de alziende ogen van het leger, een rol die tot dan enkel werd vervuld door de cavalerie. Luchtfotografie bleek al gauw de meest efficiënte manier te zijn om informatie te verkrijgen over zowel het vijandelijke als eigen loopgravenstelsel en organisatie van het achterland. Wat begon als een amateuristische bezigheid van een paar enthousiaste piloten, groeide uit tot een volwaardige nieuwe discipline die op grote schaal werd toegepast. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werden door de strijdende partijen miljoenen luchtfoto's gemaakt, verspreid over het volledige Westelijke Front en tot ver achter de linies. Dergelijke luchtfoto's zijn een heel belangrijke bron van informatie voor de studie van het landschap en de materiële relictten van WO I en het beheer van dit bijzondere erfgoed.

Historische omkadering WO I-luchtfotografie

Al tijdens de eerste dagen van het conflict, werden rudimentaire vliegtuigen erop uitgestuurd om informatie te vergaren over vijandelijke troepenbewegingen. In 1914 gebeurden deze waarnemingen voornamelijk "op het zicht" en maakten de waarnemers aantekeningen en schetsen van hun observaties. Gaandeweg begonnen piloten en waarnemers te experimenteren met fototoestellen aan boord van hun tweezittervliegtuigen, een evolutie die al kort voor de oorlog van start ging.

Vanaf midden 1915 werd luchtfotografie steeds meer op grotere schaal toegepast. Ook de technische middelen zoals de luchtcamera's en vliegtuigen evolueerden enorm. De luchtopnames werden tijdens de oorlog gebruikt voor een grote waaier aan toepassingen zoals het verkrijgen van panoramische overzichten om de infanterie een idee te geven van het terrein voor hun loopgraven, het controleren van de doeltreffendheid van artillerievuur, het zoeken naar voorbereidingen

van vijandelijke offensieven en vooral het voorzien van basismateriaal voor de regelmatige aanmaak van loopgravenkaarten.

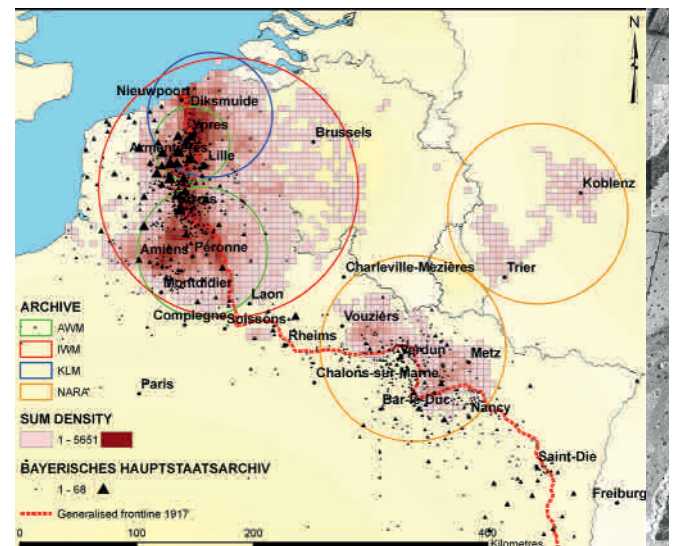
Archiefonderzoek

Als we deze unieke documenten willen gebruiken als bron voor geografische en historische informatie, is het van belang te weten waar deze foto's terug te vinden zijn. Letterlijk honderdduizenden foto's werden tijdens WO I genomen aan de verschillende fronten. Om deze informatie toegankelijk te maken voor een breed publiek van onderzoekers uit diverse disciplines (archeologie, geografie, geschiedenis, etc.) werd een grootschalig archiefonderzoek ingesteld. Een onderzoek naar welke instellingen dergelijke luchtfoto's bevatten wees uit dat nog steeds een schat aan informatie terug te vinden is in archieven en musea verspreid over de wereld. Het aantal aangetroffen foto's is indrukwekkend. De vijf belangrijkste en omvangrijkste archieven zijn het Koninklijk Legermuseum Brussel (KLM) met 48.511 luchtfoto's, het Imperial War Museum (IWM) met 133.288 luchtfoto's, het Australian War Memorial (AWM) met 16.030 luchtfoto's, het Bayerische Hauptstaatsarchiv met circa 300.000 luchtfoto's en de US National Archives (NARA) met 16.291 luchtfoto's.

Om een volledig overzicht te krijgen van dit lappendeken aan luchtfotografische bedekking, werden deze collecties digitaal samengebracht in een GIS. De inhoud van alle archieven is omgezet naar het Britse referentiesysteem voor loopgravenkaarten omdat dit een regelmatig raster vormt en de collecties van het IWM en AWM op dezelfde manier geordend zijn. Voor de gebieden met de grootste bedekking zijn er tot 5.651 historische luchtfoto's beschikbaar (voor een gebied van amper 25 km²). De Duitse luchtfoto's uit het Beierse archief worden weergegeven als puntlocaties van toponiemen die voorkomen in de catalogus. Hoe groter het symbool, hoe meer deze plaatsnaam voorkomt en hoe meer luchtfoto's er beschikbaar zijn voor deze gebieden.

Methodologie

Een van de doelstellingen van het onderzoek was om na te gaan wat de archeologische toepassingen—in de breedste zin van het woord—zijn van de luchtfoto's. Om dit te bereiken is een sluitende methodologie ontwikkeld die toelaat om de foto's te verwerken vanuit een beginstadium (als contactafdruk in de archieven) tot een volledige interpretatie en analyse van de gegevens in een geografisch informatiesysteem. Metadata zoals de datum, vlieghoogte, nationaliteit, lokalisering van de foto's en vooral het unieke fotonummer zijn opgenomen

in een databank. In totaal werden tot op heden 20.500 WO I-foto's geselecteerd en vervolgens gescand.

Vanuit een wetenschappelijk standpunt zijn we niet zozeer geïnteresseerd in de foto's als historisch object, het meest boeiende aan deze foto's zijn de relictten die zichtbaar zijn op de foto's. Om deze sporen en het oorlogslandschap te begrijpen is het nodig om de foto's te gaan lokaliseren in een GIS. In totaal werden 17.500 luchtfoto's georectificeerd in GIS.

Luchtfoto-interpretatie

De volgende stap in de methodologie van het onderzoek bestaat uit het interpreteren van de informatie die zichtbaar is op de luchtfoto's. De beelden zijn veel meer dan enkel een illustratie van de slagvelden van WO I. Een eerste laag is van toepassing op archeologie. Door de oorlogsomstandigheden – de onophoudelijke artilleriebeschietingen en de opzettelijke inundatie van rivieren– werden de ideale omstandigheden gecreëerd voor de detectie van archeologische sites als *water-*

Vorige pagina:

Boven: de Duitse piloot en observator Dietrich Freiherr von Kanne, die in 1916 bij Gits omkwam (foto IFFM, verzameling Fhr Von Kanne).

Onder: Duitse luchtfoto van het front bij Boezinge Sas genomen door Freiherr Dietrich von Kanne in april 1915 (bron In Flanders Fields Museum).

Boven: zones in België en Frankrijk waarvoor ongeveer een half miljoen historische luchtfoto's uit de periode 1914-1919 beschikbaar zijn.

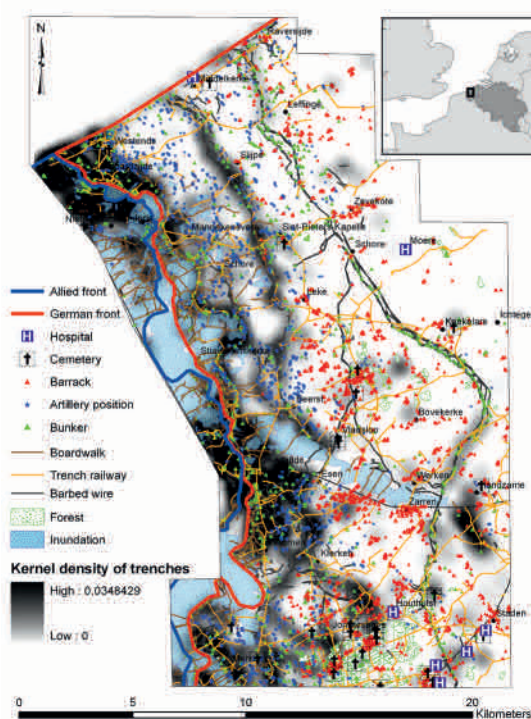
Onder: het westelijke gedeelte van België is bedekt door meer dan 17.500 georectificeerde luchtfoto's. Elke polygoon stemt overeen met een georectificeerde luchtfoto.

marks. Tientallen en zelfs honderden archeologische sites worden ontdekt door het bestuderen van deze foto's. Een tweede laag is het historische landschap aan het begin van de vorige eeuw. Maar belangrijker is dat dit landschap in veel gevallen nog een afspiegeling vormt van vroegere landschappelijke structuren die in de tweede helft van de 20ste eeuw verloren gegaan zijn door toedoen van de grote landschappelijke ontwikkelingen na de Tweede Wereldoorlog. Op het eind van 1914 werden deze twee lagen het toneel van de Eerste Wereldoorlog en werd er een nieuwe, militaire, laag in dit landschap ingericht. De luchtfoto's tonen het oorlogslandschap van de Eerste Wereldoorlog vanuit een bijzonder vogelperspectief.

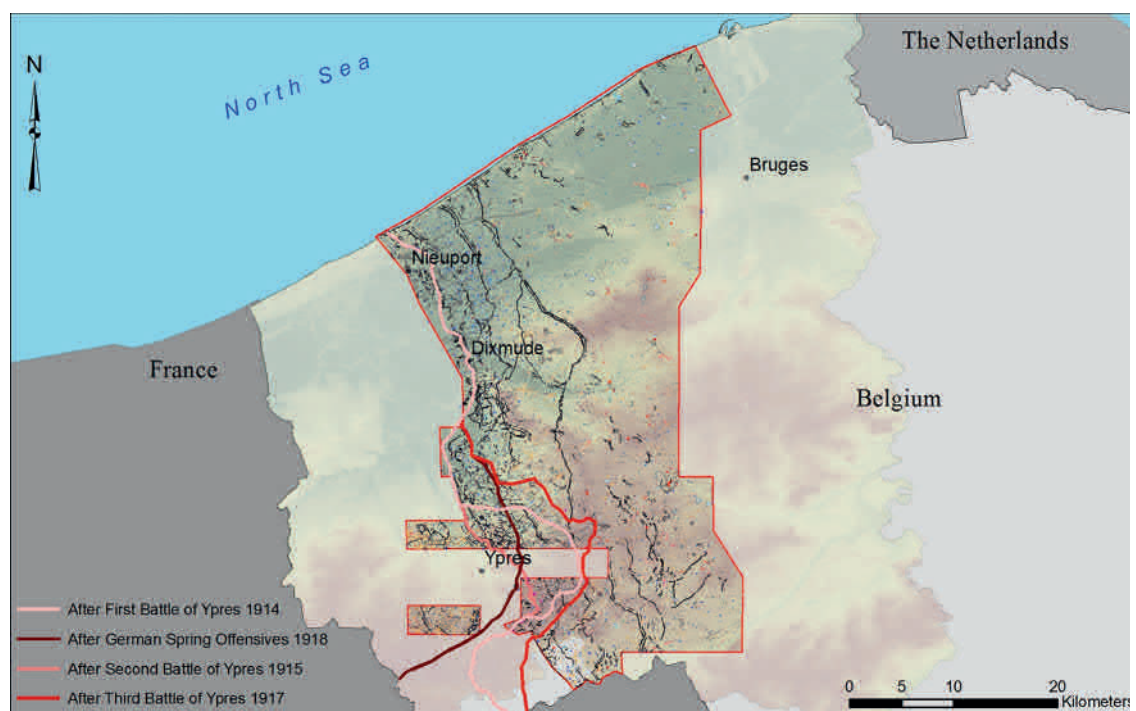
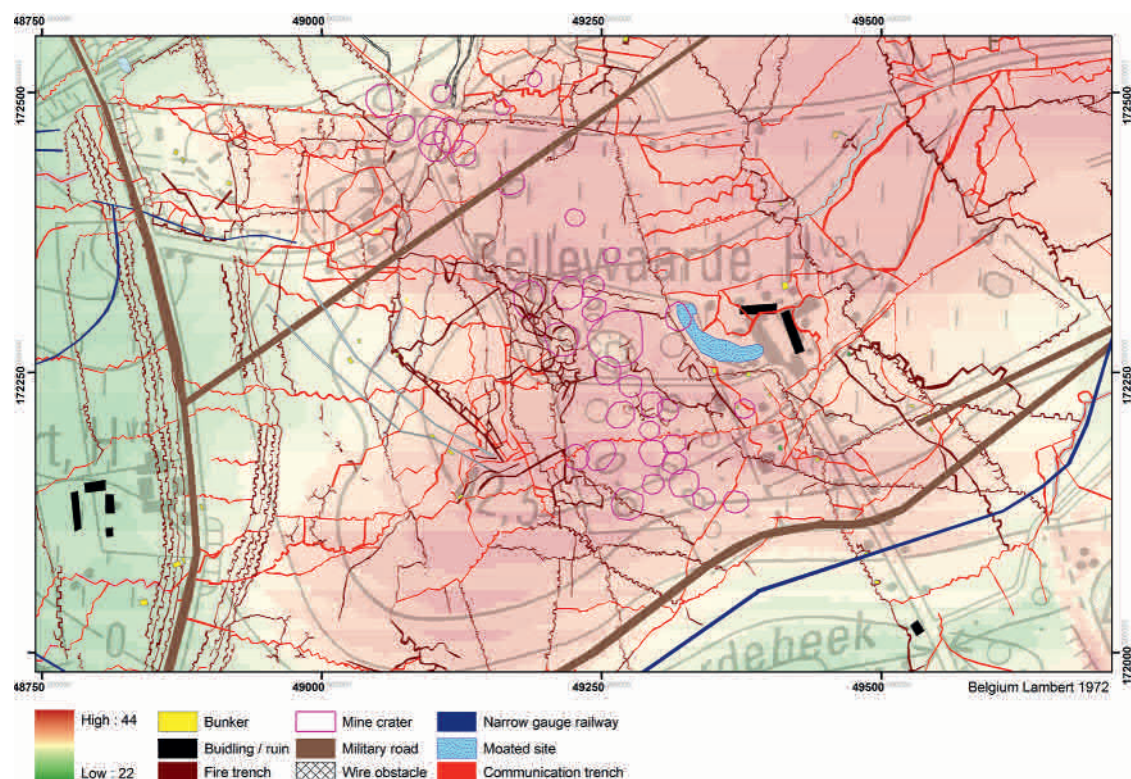
Casestudy Nieuwpoort - Ieper

Om de toepassing van de luchtfoto's te testen werd een gebied geselecteerd tussen Nieuwpoort en de noordelijke rand van de Ieperboog (Merkem). Dit komt overeen met letterlijk de eerste dertig kilometer van het Westelijke Front die worden bestudeerd. De GIS-kartering van de

Boven: luchtfoto genomen net ten zuiden van Diksmuide aan de IJzer (bron KLM-MRA).

Onder: overzicht van
geïnventariseerde sporen tussen
Nieuwpoort en de noordelijke
rand van de Ieperboog.

Boven: op basis van de luchtfoto's worden alle zichtbare structuren in kaart gebracht, detail van de inventarisatie nabij Bellewaarde Hoe in Ieper.

Onder: overzicht van gekarteerde en reeds afgewerkte zones in West-Vlaanderen, de voornaamste frontwijzigingen zijn aangegeven met rode lijnen.

luchtfoto's leverde een gedetailleerde inventaris op van meer dan 26.500 sporen die hoofdzakelijk te relateren zijn aan de Eerste Wereldoorlog. Het overzicht en de analyse van de oorlogssporen geeft een gedetailleerd beeld van de diversiteit en verspreiding van de Duitse

sporen in relatie tot hun ligging ten opzichte van de frontlijn en binnen het landschap. Het onderzoek toont dat bepaalde categorieën van sporen (zoals bijvoorbeeld bunkers, geschutsofstellingen, prikkeldraadversperingen, barakken, oefenloopgraven, etc.) op speci-

fieke plaatsen in het landschap worden ingericht. In het studiegebied van 443,5 km² werden circa 670 km loopgraven gedocumenteerd. Daarenboven nog 1.718 bunkers, 2.677 geschutsopstellingen, 3.292 barakken en nog tientallen andere structuren. Deze cijfers duiden op de grootschaligheid en het industriële karakter van de patstelling in de loopgraven. De luchtfoto's laten toe om na te gaan hoe het militaire landschap tijdens de oorlog was opgebouwd.

De inventaris toont zeer nauwkeurig aan dat er een sterke differentiatie van verschillende microregio's is binnen het onderzoeksgebied. Hierbij is het belang van de relatie tussen het natuurlijke landschap en de inplanting van oorlogsstructuren niet te onderschatten.

Uitbreiding onderzoek

Op basis van deze onderzoeksresultaten werd in 2009 een verdere samenwerking opgestart tussen de Provincie-West-Vlaanderen, het In Flanders Fields Museum, het Europese Archaeolandscapes Project en de Universiteit Gent, om volledig de provincie West-Vlaanderen in kaart te brengen met de ontwikkelde methodologie.

Dit is een onderzoek dat nog loopt, maar de eerste resultaten zijn alvast spectaculair te noemen. In een gebied van circa 1.200 km² werden reeds 12.000 historische luchtfoto's geïnterpreteerd en vervolgens werden alle zichtbare structuren in kaart gebracht. Dit leidde tot een inventaris met voorlopig 109.000 unieke sporen die

gerelateerd zijn aan de Eerste Wereldoorlog. De dichtheid van gekarteerde sporen is werkelijk enorm. Dit wijst enerzijds op een enorm potentieel aan archeologische sites, anderzijds geeft dit ook aan dat er in de toekomst bepaalde beleidskeuzes zullen gemaakt moeten worden. Het is maatschappelijk en economisch niet te verantwoorden dat alle sites beschermd kunnen worden als landschappelijk of archeologisch erfgoed. Eens alle sites gekarteerd zijn kunnen echter beleidskeuzes gemaakt worden die gebaseerd zijn op wetenschappelijk onderzoek van dit bijzondere erfgoed.

In Flanders Earth

Het onderzoek naar de WO I-luchtfoto's werd voor het publiek ontsloten in het vernieuwde In Flanders Fields Museum in Ieper. De huidige generatie bezoekers van het museum heeft geen persoonlijke link meer met de oorlog. Dit maakt dat er nieuwe manieren moeten gezocht worden om de aandacht van de bezoekers te trekken en het verhaal van deze oorlog aan de nieuwe generatie over te brengen. Een van de focuspunten van het vernieuwde museum is het landschap van de Eerste Wereldoorlog. Nu de laatste oud-strijders en personen die getuige waren van de oorlog stilaan allemaal overleden zijn, blijft enkel het landschap over als "allerlaatste getuige" van de oorlog. Verschillende opstellingen in het In Flanders Fields Museum verwijzen impliciet en expliciet naar dit oorlogslandschap. Een ervan is de interactieve "In Flanders Earth" applicatie. Deze applicatie biedt de bezoekers een uniek vogelperspectief op de Eerste Wereldoorlog en wordt gepresenteerd op vier

Interface van 'In Flanders Earth'. De historische luchtfoto wordt bovenop de hedendaagse orthofoto geprojecteerd. Het kleine scherm onderaan rechts toont welke luchtfoto's er beschikbaar zijn voor het gebied binnen het scherm (bron: Tijdsbeeld & Pièce Montée).

grote multitouch schermen. De interface van de toepassing is geïnspireerd op Google Earth. Een moderne orthofoto uit 2011 vormt de basis voor de applicatie. Bezoekers kunnen door het landschap van de provincie West-Vlaanderen navigeren. Eens een bezoeker aangekomen is bij een plek die hem of haar interesseert is er de mogelijkheid om historische luchtfoto's op te roepen. De bedoeling van deze applicatie is om de bezoekers zelf de confrontatie te laten maken tussen het hedendaagse landschap en het oorlogslandschap tijdens de periode 1914-1918.

Besluit

De ontwikkelde methodologie laat toe om op grote schaal onderzoek te doen naar WO I archeologie in de ruimste betekenis van het woord. Er wordt op korte termijn heel gedetailleerde informatie vergaard. Door moderne cartografische technieken te combineren met historische luchtfoto's is het mogelijk zeer gedetailleerd te werk gaan en een maximum aan informatie te verzamelen. Het gebruik van historische luchtfoto's kan op diverse vlakken een verrijking zijn voor het archeologisch en landschappelijke onderzoek naar de Eerste Wereldoorlog.

De casestudy van de eerste dertig kilometer van het Westelijke Front toont hoe de ontwikkelde methodologie kan worden toegepast en welke informatie wordt verkregen. Dit soort onderzoek is vooral van belang voor het snel evoluerende onderzoeksgebied van conflictarcheologie. De onderzoeksmethode en resultaten zijn onderdeel van een evolutie van een site-gerichte aanpak in het verleden die vooral gericht is op het recupereren van vondsten (ook wel omschreven als *battlefield archaeology*) naar een holistisch en multidisciplinair onderzoeksperspectief van het oorlogslandschap en de materiële cultuur van het conflict (*conflict archaeology*). De methode heeft bewezen een accuraat beeld te vormen van de densiteit, diversiteit en verspreiding van de sporen zichtbaar op de luchtfoto's.

De gedetailleerde inventaris van oorlogsrelicten en archeologische sites zal in de nabije toekomst ook antwoorden en anticiperen op een stijgende vraag van diverse instanties om op een wetenschappelijk verantwoorde manier dit specifieke soort erfgoed te beheren. Naar onze mening zijn de verzamelde gegevens en methodologie een ideaal vertrekpunt om een duidelijke visie te ontwikkelen over wat belangrijk genoeg is om te bewaren voor toekomstige generaties.

Birger Stichelbaut

Birger Stichelbaut (°1982) werd in 2009 doctor in de archeologie met zijn proefschrift *World War One Aerial Photography: An Archaeological Perspective*. Hij is post-doc medewerker aan de Vakgroep Archeologie van de UGent.

Op zoek naar de wortels van Club Brugge

De historische studie over Club Brugge KV en zijn voorloper FC Brugeois wil meer dan een gewoon sportboek zijn, wat blijkt uit de ondertitel 'De maatschappelijke inbedding van een Brugse, Vlaamse en Europese voetbaltroef'. De klemtoon ligt op de maatschappelijke inbedding van een voetbaltroef die de massa blijft aanspreken. Hoe komt het toch dat 'Blauw en Zwart' vele mensen zo beroert? Is het een traditie, een manier van leven? Een spelwijze van voetbal? In dit boek gaat auteur Dries Vanyssacker op zoek naar de wortels van dit alles. Via een nog onontgonnen schat aan historisch materiaal gaat hij na of de sociale rol van Club Brugge iets nieuws is of gewoon de voortzetting van een lange traditie. Daarnaast wordt gepeild naar de politieke, sociale en culturele achtergrond van de bestuurskamer. Was, werd of bleef Club echt de ideologische tegenpool van

het later gestichte katholieke Cercle Brugge ('1899), zoals nog vaak beweerd wordt? En wie waren de stuwende figuren achter het vroegere FCB?

Sport als spiegel van de maatschappij

De studie wijst in de huidige context van erfgoedcultuur op het belang van de verwevenheid van een voetbaltroef met het reilen en zeilen van de stad Brugge, in het bijzonder met haar socio-economisch netwerk en politiek-cultureel patrimonium. Naast de eigenlijke protagonisten van het voetballeven passeren dan ook Brugse bedrijven, sociale sectoren, politici, scholen en culturele verenigingen de revue. Maar die lijn kan evenzeer doorgetrokken worden naar de provincie West-Vlaanderen, en zelfs ver erbuiten. Al te weinig beseffen sportverenigingen dat ze deel uitmaken van

Links: de Coupe de la Dernière Heure door FCB in 1909 gewonnen. Deze trofee werd als inzet van een bekercompetitie onder de vier ploegen met het beste doelgemiddelde twee keer door FCB binnengehaald (foto Verbeke.com).

Rechtsboven: de vlag van Les Amis du Club, een vermogende supportersvereniging gesticht in 1925 (foto Philippe Musschoot, Loppem).

Rechtsonder: FCB met de Coupe Ganda en de Coupe La Dernière Heure na het seizoen 1909-10 (foto Beeldbank Brugge).

een collectief geheugen van een netwerk, een stad en een provincie. Daarom wil deze studie enerzijds een lans breken voor een groter historisch bewustzijn in de sportwereld zelf, maar ook voor een grotere aandacht bij historici voor de verrassend rijke en brede geschiedenis van de sport.

Als methodiek werd gekozen voor een wetenschappelijke, historisch-kritische benadering op basis van archiefbronnen, interviews, literatuur en fotomateriaal. Starten doet de auteur met een aanloop over de recente, vaak nog gekende periode (1975-2010). Pas nadien komt de vraag aan bod over de wortels van dit alles. Zoals het een historische studie betaamt, wordt na een “status quaestionis” van het onderzoek en het formuleren van de onderzoeksvragen, het eigenlijke corpus uitgewerkt. Een algemeen besluit formuleert de antwoorden op de eerder gestelde vragen en detecteert de grote verhaallijnen, waarbij het vroeger en nu verrassende parallellen blijken te hebben.

Bronnen

Dankzij een opmerkelijk historisch bewustzijn in de schoot van de PR-Commissie van Club Brugge, werden de laatste jaren heel wat administratieve bronnen van de vroegere club teruggevonden en ter beschikking gesteld aan de auteur. Het werden de bouwstenen van het boek. Deze studie is gebaseerd op diverse interne administratieve bronnen. Vooreerst dient gezegd dat er van minstens twee verschillende ploegen archieven bewaard zijn: van het Franstalige *Football Club Brugeois*, en van de Nederlandstalige ploeg ‘Brugsche Football Club’, die uiteindelijk in 1897 zouden samensmelten tot ‘Football Club Brugeois’, die in 1972 officieel zijn naam veranderde in ‘Club Brugge Koninklijke Voetbalvereniging’. Verder moet ook rekening gehouden worden met talrijke afscheuringen, fusies en overstappen van bestuurders. De beschikbare bronnen overspannen een tijdslijn van 1894 tot 1986.

De hoofdbronnen zijn de handgeschreven notulen van de vergaderingen van het bestuur van deze voorlopers van Club Brugge. Het gaat om de verslagen van de wekelijkse vergaderingen van het *Comité Central* (Centraal Comité), die van de enkele algemene (statutaire) vergaderingen per jaar, de vergaderingen van de in 1930 in het leven geroepen *Conseil d'Administration* (Beheerraad), en verslagen van de vergaderingen van het *Comité Sportif*. Daarnaast zijn er ledenlijsten, boekjes met in- en uitgaande transfers, wedstrijd- en feestaffiches, inkomende en uitgaande correspondentie, enveloppes met schuldbrieven aan derden, werknota's over de Kadetten- en Miniemenschool, en

bijdrageboeken van supportersverenigingen. Naast het administratieve archief, is er nog heel wat ander bronmateriaal bewaard: foto's, trofeeën, fanions, standaarden, en dergelijke meer. Kortom, een waardevol historisch patrimonium en erfgoed, waar menig andere sportverenigingen en zeker voetbalverenigingen enkel kunnen van dromen.

In die zin is Club een pilootvoorbeeld voor het opsporen, het bewaren en het ter beschikking stellen van hun archief voor het wetenschappelijk (sport)historisch onderzoek. Het laat niet enkel toe de interne geschiedenis van de voorlopers van Club en Cercle te reconstrueren en anachronistische mythes over beide Brugse ploegen te ontkrachten, maar ook hun onderlinge verhouding te bestuderen.

Krachtlijnen in de geschiedenis van blauw-zwart

Om op de vele vragen te kunnen antwoorden, is het boek chronologisch opgebouwd over zes hoofdstukken. Van 1891 tot 1975 kunnen tal van constanten vastgesteld worden. Vooreerst hebben er steeds sterke figuren hun schouders onder het project geplaatst. Naast kapitaalkrachtige voorzitters als Alphonse De Meulemeester (1903-1919), Albert Dyserynck (1920-1931) en de De Clerck-dynastie (met Émile, voorzitter van 1937 tot 1959; André, voorzitter van 1959 tot 1973; en met Fernand, voorzitter van 1973 tot 1999), mag men zeker niet voorbijgaan aan Grant Dalton (lid van 1891 tot 1929) en aan Fernand Hanssens (lid van 1901 tot 1962). Beiden hebben in zeer moeilijke omstandigheden Blauw-Zwart recht gehouden, de kalmte bewaard en zowel op de voorgrond als in de schaduw de lijnen uitgetekend.

Een tweede constante in Clubs verhaal is de onlosmakelijke band met de Brugse bedrijfswereld: van in de beginperiode tot in 1975 zijn er meer dan gewone contacten met de ‘N.V. Brouwerijen Aigle Belgica’ (familie De Meulemeester), de ‘Nederlandse Gist- en Spiritusfabriek’ (Dyserinck) en de ‘Blikslagerijen De Clerck’ (voorzitters van 1937 tot 1999: Émile, André en Fernand). Deze nauwe samenwerking was vaak geen overbodige luxe, gezien een ander, steeds weerkerend item, het aankopen, onderhouden en verbouwen van een eigen voetbalstadion was. Verder waren de jaarlijkse Paastornooien, die tussen 1904 en 1924 en tussen 1951 en 1962 doorgingen, een natuurlijke voortzetting van de vriendschappelijke voetbaltornooien met buitenlandse ploegen van in den beginne (en ook voorloper van de Brugse Metten).

Zeker een constante was de trouwe en vooral volkse supporterschare van FCB. Enerzijds waren er de vroege hoge toeschouwersaantallen, anderzijds waren er soms de spijtige ongeregelde heden langs de lijn of voor en na de wedstrijden. De vele supporterclubs steunden de voetbalploeg door dun en dik. Vooral de kapitaalkrachtige *Les Amis du Club* hadden oog voor aanvullende spelersverzekeringen, medische apparatuur en het financieren van de kadettenschool. Ook in haar sociale bewogenheid bleef FCB een trouwe partner: steeds weer kon het werk van de Brugse filantropische kring 'Vrienden van de Schamele Armen' op haar belangstelling rekenen. Net als haar openheid voor de scholengroep van de koninklijke atheneum van Brugge als een rode draad door het bronnenmateriaal loopt.

De houding van Club ten opzichte van Cercle Brugge lijkt overwegend positief te zijn geweest: het was vooral FCB die de Brugse Verstandhouding (ontstaan in 1911 op initiatief van burgemeester van Brugge en de gouverneur van West-Vlaanderen en een stille dood gestorven in 1983) trok en aandrong op actie wanneer nodig. Over het algemeen leek Blauw-Zwart zich niet echt ideologisch tegenover Cercle te positioneren of als *faction* op te stellen. Clubs bestuur, met zowel liberalen, socialisten, als figuren van het humanistisch verbond en logeleden, viste op de plaatsen van de vijver die door haar eerder doctrinair katholiek ingestelde overbuur niet geprivatiseerd waren. Vanaf de jaren 1960 verdwenen dergelijke facties met de beginnende professionalisering van het Belgische voetbal, naar de achtergrond. Club nam zelfs in de beginjaren 1970 stappen tot een mogelijke fusie met Cercle.

Één enkele breuklijn valt op. Terwijl FCB na de fusie tussen het oorspronkelijke *Football Club Brugeois* en het Vlaamse 'Brugsche FC' in 1897 een overduidelijk Franstalige vereniging was, veranderde dit met het aantreden van Émile De Clerck in 1937. Vanaf november 1937 werden alle documenten in het Nederlands opgesteld. Toch zou het nog tot 1972 duren vooraleer de officiële naam van Club vernederlandst werd. Of hoe de geschiedenis van een voetbalploeg de weerspiegeling is van haar sociale inbedding.

Erfgoedrijke sportverhalen

Het onderzoek van Dries Vanysacker toont aan dat geen enkele sportclub in een steeds veranderende maatschappelijke context haar rijk erfgoed zou mogen vergeten, al was het maar om haar eigen heden beter te begrijpen en haar eigenheid aan de toekomstige generaties duidelijk te maken. De leuze *No sweat, no Glory* is in dit opzicht een prachtig staaltje van erfgoedwerking bij het huidige Club Brugge.

Toch is ook dit project nog lang niet af. Via deze bewustmaking wil het boek concreet bijdragen tot de oprichting van een historisch museum van Club Brugge en aanleiding geven tot erfgoedwandelingen doorheen de stad Brugge langs de ijkpunten van de geschiedenis van Club en Cercle. In die zin is het een voorzet tot samenwerking tussen alle hoofdrolspelers in dit rijke en voortdurende verhaal: Club, Cercle, de stad, de provincie... Pas dan wordt dit erfgoedverhaal een erg goed verhaal!

Dries Vanysacker

Dries Vanysacker (°1962) is licentiaat geschiedenis en doctor in de Letteren en Wijsbegeerte. Hij is voltijds docent aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen aan de KU Leuven. Hij onderzoekt en publiceert daarnaast ook over sportgeschiedenis in de negentiende en twintigste eeuw. De publicatie *Van FC Brugeois tot Club Brugge KV* werd uitgegeven bij het Brugse Genootschap voor Geschiedenis in de reeks Vlaamse Historische Studies.

Burgemeester Michel Van Maele viert de tweede titel van FCB na het seizoen 1972-73 met een glas champagne aan de boorden van de Brugse reien. We herkennen van links naar rechts Roger Hermans, Henk Houwaert, Eddy Warrinier, Johny Thio, Ulrich Le Fèvre en Erwin Vanden Daele (foto Beeldbank Brugge).

Abdijmuseum Ten Duinen

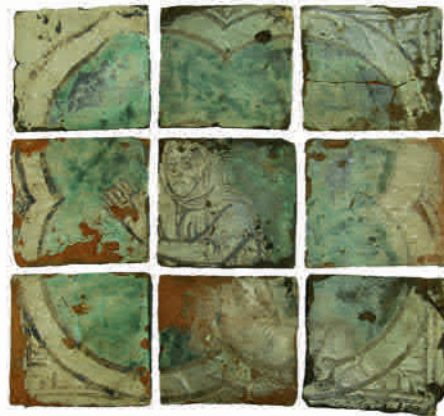

Boven: domeinbeheer door religieuze instellingen in Noordwest-Europa tussen de 12e en de 18e eeuw was het thema van het colloquium van 2011 (foto Abdijmuseum Ten Duinen – L.J. Derenette).

Onder: tegelmozaïek uit de versierde vloer van de vertrekken van de abt. Met het colloquium rond de uitgebreide tegelcollectie van Ten Duinen beet het museum in 2005 de spits af (foto Abdijmuseum Ten Duinen – L.J. Derenette).

Volgende pagina:

fragment van een versierde arcade. Op het colloquium van 2009 stond het thema 'natuursteen' centraal. (foto Abdijmuseum Ten Duinen – L.J. Derenette).

Het Abdijmuseum Ten Duinen 1138 in Koksijde vertelt het verhaal van de middeleeuwse cisterciënzerabdij, een bloeiende abdijsamenleving, die haar onuitwisbare stempel op de streek drukte. Eeuwenlang domineerde het silhouet van de Duinenabdij het landschap, tot de tand des tijds de overhand nam. Opgravingen en grondige restauratiecampagnes haalden het grondplan van de abdij van onder het zand. Vandaag spreken de muuropstanden tot de verbeelding. Het museum behoort tot de vijf regionaal ingedeelde musea in West-Vlaanderen. Sinds 2005 zet het museum via haar wetenschappelijke werking internationale colloquia op die sterk bijdragen aan de kennis over dit uniek West-Vlaams erfgoed.

Systematische opgravingcampagnes op de site van de Duinenabdij hebben sinds 1949 een massa aan archeologisch materiaal aan de oppervlakte gebracht. Het gros hiervan bestaat uit gebruiksvoorwerpen en bouwmaterialen, waarvan in het verleden alleen enkele opmerkelijke stukken werden onderzocht. Een hinderenis voor het museumteam is het fragmentarische opgravingsarchief en de slechte bewaaromstandigheden van sommige materiaalsoorten uit het verleden. De voorbije jaren heeft het museum geïnvesteerd in de registratie, het behoud en beheer alsook het onderzoek op het archeologisch materiaal in de depots.

Thematische colloquia

Op de tweejaarlijkse colloquia van het Abdijmuseum wordt een deel van de collectie of een specifiek onderzoeksthema rond de vroegere abdij in een internationale context geplaatst. Dit biedt het museumteam de mogelijkheid om kennis te nemen van recente onderzoeken, methodes en de eigen onderzoeksvraagstelling kritisch bij te stellen. Zo speelde het museum al een belangrijke rol met betrekking tot het onderzoek naar historische bouwmaterialen.

Onderzoekers uit België, Engeland, Frankrijk, Nederland en Duitsland stellen hun onderzoek, methode en bevindingen in Koksijde voor. Naast het delen van hun bevindingen over het te verrichten onderzoek, biedt dit de buitenlandse onderzoekers de kans kennis te maken met de collectie hier en onderzoek dat hier wordt verricht mee te nemen in hun onderzoeksprojecten.

Sinds 2005 kwamen heel diverse thema's aan bod. Het colloquium uit 2005 plaatste de uitgebreide tegelcollectie van de cisterciënzerabdij O-L-V Ter Duinen in een internationale context. In 2007 stond de middeleeuwse baksteen-architectuur in Vlaanderen en Noord-Europa centraal. Architecturale natuursteenfragmenten en de bouwhistorische problematiek rond afbraak, consolidering en presentatie in lapidaria waren het thema in 2009. In 2011 vormde het onderzoek naar de domeinhoeve Ter Hille en de digitalisatie van de kaartboeken van de vroegere Duinenabdij het uitgangspunt voor het colloquium over de domeinbeheer door religieuze instellingen in Noordwest-Europa tussen de 12de en 18de eeuw.

Het meest recente colloquium van 2013 kreeg als titel 'Verloren Glans. Innovatief interdisciplinair onderzoek op archeologisch vensterglas in Noordwest-Europa

Boven: de depotruimte van het museum met de referentiecollectie middeleeuwse bakstenen (foto Abdijmuseum Ten Duinen – L.J. Derenette).

Onder: zicht op de ruïnes van de abdijsite (foto Abdijmuseum Ten Duinen – L.J. Derenette).

Illustratie achterkaft: een foto van Brugse brandweermannen die in Engeland een prijs in de wacht wisten te slepen werd het campagnebeeld van de Erfgoedprijs 2013 categorie 'publiekswerking' (foto Stadsarchief Brugge).

(10de-18de eeuw). Uitgangspunt is de immense collectie vlakglas van het Abdijmuseum die uit de basisregistratie van 2006-'07 en verder onderzoek sinds 2008 een van de belangrijkste collecties middeleeuws vensterglas in Europa blijkt te zijn. Het onderzoeksproject wil de omvangrijke collectie herwaarderen en ontsluiten op internationaal vlak. De collectie is de casus voor de verdere ontwikkeling van de methodologie voor het evalueren, dateren en interpreteren van sterk verweerd middeleeuws en post-middeleeuws vlakglas binnen Noordwest-Europa (ism VUB – B-Phot-team – Tona, het KIK en de UGent). Het project werd al opgenomen in de tijdelijke tentoonstelling 'Schatten van de Duinenabdij' (2012).

Delen van kennis

De ervaring van de onderzoekers deelt het Abdijmuseum met het erfgoedveld via de uitgebreide verslaggeving in het jaarboek *Novi Monasterii*. Zo bereikt de informatie een breed publiek van onderzoekers, erfgoedbeheerders en specialisten over geïnteresseerden tot de rechtstreekse achterban van het museum: de vriendenkring. Hiermee deelt het museum niet alleen de kennis, maar

bouwt het ook aan een groter draagvlak voor het verdere onderzoek, het behoud en beheer van de archeologische collectie en de museale werking. Dit leidde tot een nog striktere afstemming van de lezingen op de collectie vanaf het colloquium van 2009. Een lijn die in 2011 werd verder gezet en wordt doorgetrokken naar het colloquium van 2013 en volgende.

De verslaggeving over de colloquia werd in 2011 bijgestuurd. Het museum opteerde doelbewust om voortaan met twee verschillende publicaties te werken. Het jaarboek van het museum blijft behouden voor de verslaggeving in een vulgariserend Nederlands. Hiertoe werden de ingestuurde papers van de onderzoekers vertaald, samengevat en bewerkt door de leden van de wetenschappelijke ploeg. Voor de wetenschappelijke wereld werd gekozen voor een volledig Engelstalige publicatie in samenwerking met een wetenschappelijk orgaan. Voor het colloquium rond domeinbeheer werd samengewerkt met de gerespecteerde onderzoeksgroepen Corn (Comparative Rural History of the North Sea Area) en Conventus. De wetenschappelijke publicatie is gepland om te verschijnen in de loop van 2013 binnen de reeks Economie en Ecologie, uitgegeven door Academia Press te Gent. Voor het colloquium van 2013 wordt gekozen voor een zelfde verslaggeving met een bewerking van de papers in het museumjaarboek en een integrale wetenschappelijke publicatie. Voor die laatste uitgave kreeg het museum dit jaar de spontane vraag van de Britse uitgeverij *Cambridge Scholar Publishing* om de scripties bij hen te publiceren als apart volume.

De onderzoeksresultaten worden door de ploeg meegenomen en omgezet in een waaier van initiatieven naar een breed publiek. Die acties variëren van artikelen in uiteenlopende publicaties (waar onder het laagdrempelige tijdschrift van de vriendenkring van het museum), over lezingen (intern en extern naar aanleiding van bovenlokale erfgoedinitiatieven zoals Erfgoeddag of Open Monumentendag) tot het opnemen van de onderzoeksresultaten in diverse tijdelijke tentoonstellingen van het Abdijmuseum.

Door het materiaal in een internationale context te plaatsen, wordt de collectie van het Abdijmuseum Ten Duinen 1138 opnieuw gevaloriseerd, ontsloten, onderzocht en meegenomen in diverse publieksgerichte activiteiten. Daar kan de hedendaagse bezoeker met verwondering vaststellen hoe vindingrijk de inwoners van onze regio waren, wat resulteerde in een heel bijzonder erfgoed.

Dirk Van Clooster

in de Steigers

Colofon

In de Steigers
Erfgoednieuws uit West-Vlaanderen

verschijnt vier maal per jaar en is een uitgave van de Provinciale Dienst voor Cultuur, Afdeling Cultureel Erfgoed, in opdracht van de Deputatie van de Provincie West-Vlaanderen

Redactieadres: *In de Steigers*, Dienst voor Cultuur, Provinciehuis Boeverbos, Koning Leopold III-laan 41, 8200 Sint-Andries (Brugge)

E-mail: jeroen.cornilly@west-vlaanderen.be

Redactionele coördinatie: Jeroen Cornilly en Sophie Muylaert

Vormgeving, pre-press: Philip Gesquière,
Provincie West-Vlaanderen, Grafische Dienst

Druk: Provincie West-Vlaanderen, Grafische Dienst

Verantwoordelijke uitgever: Jan Denolf, directeur dienst cultuur,
Provincie West-Vlaanderen

Abonnementen: 7,5 euro per jaar. Om een abonnement te nemen stuurt u een bericht met uw naam en adres naar het redactieadres.

Oude nummers: oude jaargangen zijn vanaf 2002 nog verkrijgbaar tegen 2,5 euro (2002), 5 euro (2003-2010) of 7,5 euro (2011-2012).

Werkten mee aan dit nummer: Sophie Muylaert, Birger Stichelbaut, Dries Vansacker, Lothar Casteleyn, Lieven De Visch, Dirk Van Clooster, Sofie Eeckeman, Sandrin Coorevits

Gedrukt op milieuvriendelijk papier

1st Life Brigade
to
Gillingham
Campshire. Redding of the 1st Life Brigade
in the Battle of the Marston
1st Life Brigade
Conbridge
England
to 822
Nov
1904